

Het sociale aspect van karmaonderzoek

Elke biografie is uniek. En juist daarom rijst er bij veel mensen de vraag: wat bepaalt dat ik ben wie ik ben? En dat mijn kinderen zó verschillend zijn? Waarom hoort een bepaalde gebeurtenis typisch bij de een en helemaal niet bij de ander? Onlangs verscheen 'Kijk op karma' en drie jaar geleden 'Ken je karma'. Boeken die een weg beschrijven om nader te komen tot de geheimen van het lot. Karmaonderzoek kan, zo blijkt bij beide, in tegenstelling tot jaren geleden, een gebeurtenis zijn die zich afspeelt tussen en mét andere mensen.

Cornelis Boogerd

Bestuurslid van de Stichting Helias, aandachtsgebied Tsjechië en Slowakije

Lange tijd is er een taboe geweest om open over innerlijke ervaringen te spreken in antroposofische kringen. Je hoorde ook niet over mensen die op hun scholingsweg tot eigen resultaten kwamen. Zo een enkeling al de moed had daar mee naar buiten te komen, dan liep hij of zij vaak tegen afwijzing aan en tegen de angstige onzekerheid of het gebrachte wel met de resultaten van Rudolf Steiner overeenkwam. Denk bijvoorbeeld aan de gebeurtenissen rond Pfeiffer, Gräfin von Keyserlink, Tomberg en recent Saether en Oehms. Zij werden vaak met scherpzinnig geconstrueerde citaten bestreden en in een kwaad daglicht gesteld. In zekere zin is de angst en reserve ook begrijpelijk, wanneer men zelf niet in staat is de inhoud van zulke mededelingen te verifiëren. Aan de andere kant blijft het werk van Rudolf Steiner zo gedoemd tot dogma's en exclusiviteit. Het gaat mij er hier niet om me in deze confrontaties te mengen, maar de vraag is wel: hoe gaan we op dit gebied met elkaar om? Wat is vruchtbaar?

In ieder geval zou een zakelijke beoordeling niet de motieven van de persoon moeten aangaan. Ten tweede geldt wat Rudolf Steiner over de beoordeling van zijn voordrachten zei: dat alleen diegene het recht heeft er over te oordelen, die zelf deze weg gaat. Dan kan men juist open in gesprek komen over resultaten van innerlijk werk, dat wil zeggen de eigen resultaten daarnaast aanbieden. Op een positieve manier en met respect voor degene die de moed heeft zijn ervaringen aan anderen te schenken. Het gaat in een zo onontgonnen gebied toch niet om een scholastieke strijd, maar om een aanvullend, corrigerend zoeken. Daarbij is het ontwikkelen van inzicht in karma en reïncarnatie een zaak die de kern raakt van de opgave van de antroposofie in de wereld.

De interesse en de groeiende openheid voor vragen over karma zijn daarbij de laatste jaren niet te stuiten, ook buiten de antroposofische beweging. Steiner gaf aan dat het vermogen om inzichten te ontwikkelen in karmische samenhangen zich steeds meer zal verbreiden. Juist om die reden is het belangrijk dat mensen die een antroposofische ontwikkelingsweg willen gaan wel tot uitwisseling komen. Wanneer de ervaringen spontaan verschijnen, dan zal er behoefte zijn aan houvast, inzicht en oriëntatie, die de geesteswetenschap zou moeten bieden. Echter ook voor haar geldt, net als voor de natuurwetenschap, het criterium van verifieerbaarheid, wanneer het gaat om erkenning van haar resultaten in de cultuur. Eén onderzoeker kan daarom geen geesteswetenschap tot cultuurfactor maken. Ligt hier niet een van de oorzaken dat de antroposofie niet die erkenning heeft bereikt die zo nodig is? Dat ze niet echt in de maatschappij is opgenomen, maar gedoemd is tot isolement?

Als uitdrukking van de groeiende interesse zijn de laatste jaren enkele interessante boeken verschenen. Twee ervan wil ik hier aanhalen, omdat ik de beide beschreven wegen persoonlijk heb leren kennen. Het eerste boek is *Kijk op karma – Lotselementen in de levensloop*, van Paul Wormer, Lili Chavannes en Ate Koopmans. Het verscheen dit voorjaar bij Vrij Geestesleven. De titel van het tweede boek lijkt er op: *Ken je karma – Karma-inzicht en zelfontwikkeling* van Heide Oehms. De Nederlandse vertaling verscheen eind 1999, ook bij Vrij Geestesleven.

Kijk op Karma is om meerdere redenen een bijzonder boek. Om te beginnen omdat de geestelijke vader ervan, Ate Koopmans, vlak voor verschijning is gestorven. De beide auteurs beschouwen zich als zijn leerlingen. In het boek wordt verslag gedaan van de werkwijze van Ate Koopmans, zoals hij die al vele jaren met groepen deed. Het is geen afgerond geheel, maar een indruk uit de werkplaats, levendig en warm als een vers broodje, waar de geuren nog vanaf dampen. Voor mij heel herkenbaar, omdat ook ik het voorrecht had aan een van zijn werkplaatsen deel te nemen.

Het is een geschenk om dit werkproces mee te kunnen beleven in dit boek. Daarbij zijn de uitgangspunten helder onder woorden gebracht. Het gaat om een verdieping van de menskunde, waardoor 'een gevoel voor karma kan ontstaan'. Echter: 'het is niet de bedoeling van de antroposofie om zo snel mogelijk karmische inzichten te bewerkstelligen.' 'Kort gezegd is de doelstelling van alle karmaoefeningen de vraag: "Hoe ontwikkel je inzicht in en hoe ontwikkel je gevoel voor het karma van de mens?" Wie de oefeningen doet, moet overigens niet de illusie hebben tot *sensationele wetenswaardigheden* (cursivering CB) over vorige levens te komen.'

Gevoel voor karma wordt ontwikkeld. Men richt zich niet, zo lees je in *Kijk op Karma*, op het leren kennen van vorige levens, maar beperkt zich ertoe om vanuit een verdiepte en gecontroleerde waarneming van de wezensdelen van concrete mensen, naar vermoedens te tasten over de toestanden voor de geboorte. Met name in de saturnus-zon-en-maansfeer, aan de hand van de oefening die Rudolf Steiner daarvoor gaf. Na een ruime inleiding over basisbegrippen uit de antroposofische menskunde en een beschrijving van de gebruikte oefeningen wordt een levendig beeld gegeven uit de werkplaats, met een bespreking van enkele casussen.

Het zoekproces kan zo goed worden meebeleefd. Het is een echte worsteling om de weg te vinden in een levenslabyrint, met onverwachte doorkijkjes of vertwijfeld beklemd raken in doodlopende steegjes. Naast de menskundige waarnemingen die worden uitgewisseld en daarmee ook een zekere objectivering krijgen, oriënteert men zich aan uitspraken van Rudolf Steiner over de verbanden tussen verschillende levens. Bijvoorbeeld: wat het kan betekenen wanneer iemand pokken krijgt, of malaria, of wanneer iemand weinig slaap nodig heeft. Het wordt daarbij duidelijk welk een rijkdom aan inzichten de antroposofische menskunde biedt. Maar ook dat ieder mens uniek is en dat daarom ook bij iedere mens een eigen, passende weg tot inzicht gevonden moet worden. Er bestaat geen ijzeren methodiek die op iedereen op dezelfde wijze kan worden toegepast. In dit zoekproces is Koopmans de meester die veel inzichten paraat heeft en ook borg staat voor een goede verhouding tussen afstandelijk beschouwen en deelnemend invoelen in de betreffende mens. Zo'n ervaring maakt op alle deelnemers een grote indruk, ook op mij indertijd, en biedt tal van aanzetten om de ingeslagen weg verder te vervolgen. Dat is ook de bedoeling van de auteurs, ondanks het verlies van 'de meester'.

Er is wel iets wat mij niet helemaal consequent lijkt in het boek. Er wordt over echte waarnemingen van vorige levens bijna laatdunkend gesproken. Bij de behandelde besprekingen van een casus komt het dan ook niet tot kennis van een vorig leven. Men blijft staan bij 'exacte fantasie' over hoe het misschien geweest zou kunnen zijn en erkent dat men alleen kan speculeren. Om met dat fantasiebeeld toch zo dicht mogelijk naar een eventuele realiteit te reiken, maakt men wel gebruik van de mededelingen van Rudolf Steiners onderzoek. Zo zoekt men in de biografie van Kepler – die als voorbeeld dient – in de omgeving van Tycho Brahe, met wie Kepler samenwerkte. Over Tycho Brahe gaf Steiner enkele mededelingen uit vorige levens. Ik begrijp wel de reserve en het streven om de waarnemingen gecontroleerd te scholen vanuit bescheiden doelstellingen. Toch zie ik niet in waarom je niet ook eigen waarnemingen van vorige levens zou moeten nastreven, wanneer die van Rudolf Steiner wel als kapstok voor een exacte fantasie worden gebruikt. Maak je de bevindingen van Rudolf Steiner zo niet juist exclusief, waardoor zij ertoe veroordeeld blijven om in de cultuur onwerkzaam te blijven? Zo wordt in het boek aangeknoopt bij een uitspraak van Rudolf Steiner dat er tussen twee levens in de regel ongeveer zeshonderd jaar ligt. Men oriënteert zich dan in de betreffende

periode wanneer men de exacte fantasie een richting wil geven. Deze werkwijze is zo niet zonder risico, waarvan de auteurs zich overigens bewust zijn. Rudolf Steiner heeft immers ook andere uitspraken hierover gedaan. De tijdspannen tussen twee levens kunnen bovendien heel verschillend zijn. Juist in onze tijd willen er bijvoorbeeld veel mensen op aarde leven. Ook gaf Rudolf Steiner aan dat er veel mensen uit zijn tijd in de huidige tijd weer terugkomen. Echte waarnemingen geven daarbij vaak verrassende gezichtspunten, die heel individueel kunnen zijn.

Inzichten in vorige levens hoeven niet gezien te worden als 'sensationele wetenswaardigheden', ook al wordt er niet altijd serieus naar gezocht. Zou men slechts zijn doel daarop richten, is het toch zaak hier iets tegenover te stellen, niet om te resigneren. Inzichten in vorige levens kunnen ook nog een ander licht werpen op de verdiepte menskundige waarnemingen die in deze werkgroepen worden gezocht. Ook roept de bovengenoemde kwalificatie de misvatting op dat je inzichten in vorige levens op bestelling kunt oproepen, zonder je daar actief op voor te bereiden. Dat is niet zo. Zoals Rudolf Steiner zei: 'Jeder Erkenntnis ist eine Gnade'. Echte indrukken uit vorige levens krijgen wij van hogere wezens, waarbij ook de constitutionele basis ontwikkeld moet zijn om ze in enige vorm bewust te kunnen ontvangen. We krijgen voortdurend aanwijzingen en indrukken, bijvoorbeeld van vorige levens: iedere nacht komen we daarmee in aanraking. Het is echter de kunst er in wakkere toestand oog voor te hebben en ze bewust te verdiepen en te begrijpen, omdat ze vooreerst zo ijl en vluchtig zijn dat ze makkelijk ontglippen.

In deze richting zoekt Heide Oehms in haar werk. Zij baseert zich op de antroposofie, maar blijft niet staan bij de studie van Rudolf Steiner. Die zou zelf waarschijnlijk ook verdere stappen ontwikkeld hebben, wanneer hij niet vroegtijdig was gestorven. Op haar weg ontwikkelt ze eigen werkvormen, waarbij ze ook ervaringen uitwisselt met mensen die op andere wijzen zoeken. Die uitwisseling is zo boeiend, omdat je met een open houding dan ook naar de methodische oorzaak kunt zoeken, wanneer eventuele verschillen optreden in de onderzoeksresultaten.

Ook haar boek heeft het karakter van een werkplaats. Zij gaat in op allerlei verschijnselen die op de scholingsweg optreden, zoals de ontwikkeling van de chakra's, de confrontaties met de dubbelganger en met 'krachten van het boze'. Daarbij geeft ze voorbeelden van eigen ervaringen en van haar werk met andere mensen die deze scholingsweg willen gaan. Heide Oehms werkt ook al jaren met mensen die haar hulp vragen, om vanuit inzicht in karmische achtergronden hun levensvragen in een nieuw perspectief te plaatsen. In het werk van Oehms is de verbinding met de engel centraal, evenals de oriëntatie op Christus. Zij werkt niet met groepen, maar met één, hooguit twee mensen tegelijk, vanuit de gedachte 'waar twee mensen in Mijn naam verenigd zijn, ben Ik in hun midden.' Op deze wijze beschermt zij haar werk.

Meestal wordt uitgegaan van een bepaalde vraag. De antwoorden kunnen echter in een andere richting wijzen dan waarin men zocht, maar die wel voor de betreffende mens relevant blijkt te zijn. Het kan zijn dat zo een probleem of een vraag wordt opgehelderd. De weg naar nieuwe perspectieven opent zich echter alleen wanneer men innerlijk actief wordt. Dit heeft ook een morele dimensie.

De indrukken die men ontvangt kunnen zeer verschillende betekenissen hebben. Soms is uit de aard van het verschijnsel evident waar het om gaat. Soms is het beter iets eerst te laten rusten en wordt de betekenis pas later duidelijk. Het is daarbij afhankelijk van de ontwikkeling van de betreffende mens, in hoeverre hij of zij toegankelijk is voor de vaak ijle eerste indrukken: kleuren, stemmingen, beelden. Die staan steeds in nauwe relatie tot de innerlijke toestand van de onderzoeker. Het 'gesprek met die indrukken' en de daarmee verbonden wezens komt daarom alleen verder, wanneer de onderzoeker voor zichzelf transparanter wordt, en (inter)actief te werk gaat. Zo gaat het ook bij Oehms om een scholingsweg waarbij de gehele mens wordt aangesproken. Het 'werkmateriaal' is hier de innerlijke gewaarwordingen die men in hun verschillende kwaliteiten leert te onderscheiden en erkennen. Men kan ontmoetingen hebben met hogere wezens, maar ook

met werkingen van de 'dubbelganger' en van wezens die tegenstreven. Ook kan men indrukken uit vorige levens zoeken. Die kunnen weliswaar verrassend zijn, maar niet in de zin van 'sensationele wetenswaardigheden'. Zij kunnen bepaalde aspecten van het wezen van de betreffende mens verhelderen, of zinvolle verbanden laten zien.

Natuurlijk is het de vraag: Hoe weet je nu, dat het hier werkelijk om een vorig leven gaat? Oehms daarover: 'Men wordt gewaar dat de kijkjes in het karma niet lineair worden vergund, maar in een betekenisverband verschijnen. Dit betekenisverband biedt achteraf de zekerheid dat de schouw in het verleden ook werkelijk juist was. In het begin zou men nog kunnen denken dat er maar wat op los wordt gefantaseerd, dat de verbeelding een loopje met iemand neemt en dergelijke, maar met een toenemende diepgang van het proces en na verloop van tijd, verkrijgt de logica van de samenklank van de afzonderlijke ervaringen overtuigingskracht' (blz. 84).

Sinds enkele jaren werk ik op deze wijze met Heide Oehms samen. Ik heb daaraan veel geleerd. Een geïntensiveerd meditatief leven heeft mij nieuwe innerlijke ervaringen en inzichten gegeven. Een neveneffect van dit werk is dat er nieuwe etherische krachten in beweging komen, die tot in de constitutie en in het dagelijks leven doorwerken. Maar ik beschouw mezelf nog als een beginneling. Toch is het belangrijk om dat begin ergens te maken. Inzicht verwerven in het eigen karma is op zich een begin en geen einddoel. Het is nodig als basis om ook tot meer algemene inzichten te komen en daardoor bewust mee te werken aan de vernieuwing van mensheid en aarde.

Vanuit karmische achtergronden krijgen tal van ontwikkelingen een heel andere waarde en perspectief. Ik denk bijvoorbeeld aan de vragen rond migratie, islam, de opdracht van Europa, het kunstmatig omgaan met leven en dood, het energievraagstuk, de waarde van arbeid, maar ook over de betekenis van de 'Weihnachtstagung' en de opgaven die daaruit voortvloeien. Inzichten in de geestelijke achtergrond van deze vragen zijn broodnodig. Wie kan ze bieden?

Beginnelingen zijn we toch bijna allemaal. Daarom is het zo belangrijk om op te houden met oude vetes, jaloezie, angst en kritiek, zonder opbouwend perspectief. Een open uitwisseling kan iedereen ten goede komen. Verschillen in resultaten zijn dan interessante vraagstellingen voor verder onderzoek of voor verheldering van methodes. Om dit ook in praktijk te brengen heeft Heide Oehms in april van dit jaar een onderzoekskring opgericht. De groep beschouwt zich als ledengroep binnen de Antroposofische Vereniging die op een thema is georiënteerd. Zij is ook als zodanig aangemeld in Dornach. In de groep werken achttien mensen samen die al langere tijd met Oehms werkwijze vertrouwd zijn. Daarmee is een eerste stapje gezet naar het realiseren van het criterium van verifieerbaarheid van geesteswetenschappelijke resultaten. Het is de bedoeling om met gerijpte resultaten naar buiten te komen als dat aan de orde is.

Het is interessant om te zien hoe twee mensen, Ate Koopmans en Heide Oehms, op hun eigen manier de moed hadden om zelfstandig vragen rond het verwerven van inzicht in karma op te pakken. Hun werkwijzen verschillen en daardoor ook de vruchten ervan. In zekere zin vullen zij elkaar aan. Daarbij lijkt mij de weg van Koopmans meer 'van buiten naar binnen' te gaan, terwijl de weg van Oehms direct de weg van binnenuit zoekt. Beiden hebben een stap gezet om zelfstandig zoekend aan de slag te gaan en dit in de openbare uitwisseling te brengen. Het lijkt mij een voorwaarde om de antroposofie überhaupt in de cultuur werkzaam te laten zijn.

Artikel uit: **Motief, maandblad voor antroposofie** - nr. 56, Oktober 2002

© Antroposofische Vereniging in Nederland

www.antroposofie.nl